

Gloryfikacja przeszłości

PAN TADEUSZ ADAMA MICKIEWICZA

CZAS AKCJI I PRZEDAKCJI

Przedakcja

- ✘ czasy konfederacji barskiej (wspomnienia Maćka)
- ✘ uchwalenia konstytucji 3 maja, -Targowica (Stolnik Horeszko),
- ✘ powstanie kościuszkowskie (koncert Jankiela),
- ✘ wojny napoleońskie – walka Legionów Polskich (Jacek Soplica),
- ✘ utworzenie Księstwa Warszawskiego przez Napoleona (Jacek Soplica)

Akcja

- ✘ lato 1811 r. – przygotowywanie powstania na Litwie i oczekiwanie na nadejście wojsk napoleońskich,
- ✘ wiosna 1812 roku – przybycie do Soplicowa Legionów Polskich, kroczących z armią Napoleona na Rosję

OPIS SOPLICOWSKIEGO DWORKU

- ✘ Kościuszko w czamarce krakowskiej – sukmana krakowska – solidarność szlachty z chłopami;
- ✘ w polskiej szacie Rejtan – tradycyjny polski strój – wierność tradycji szlacheckiej (sarmackiej);
- ✘ przed nim leży Fedon i żywot Katona – Rzymianin stojący po stronie republikańskich wartości – niezłomność w obronie wolności;
- ✘ Jasiński, młodzian piękny i posępny – organizator powstania na Litwie w 1794 r. – tradycja rewolucyjna;
- ✘ na szanćcach Pragi – dzielnica Warszawy – symbol krwawej rzezi na bezbronnych cywilach;
- ✘ stary Dąbrowskiego mazurek – żołnierska piosenka – nowożytnie rozumienie patriotyzmu

BITWA Z ROSJANAMI

[https://www.youtube.com/watch?v=mUmWZHjk
XE](https://www.youtube.com/watch?v=mUmWZHjkXE)

ZŁOTA LEGENDA NAPOLEONA W EPOPEI

Takie były zabawy, spory w owe lata
Śród cichej wsi litewskiej, kiedy reszta świata
We łzach i krwi tonęła, gdy ów mąż, bóg wojny,
Otoczon chmurą pułków, tysiącem dział zbrojny,
Wprzągłszy w swój rydwan orły złote obok srebrnych,
Od puszczy libijskich latał do Alpów podniebnych,
Ciskając grom po gromie: w piramidy, w Tabor,
W Marengo, w Ulm, w Austerlitz. Zwycięstwo i Zabor
Biegły przed nim i za nim. Sława czynów tyłu,
Szła hucząc ku północy, aż u Niemna brzegów
Odbiła się, jak od skał, od Moskwy szeregów,
Które broniły Litwę murami żelaza
Przed wieścią, dla Rosyi straszną jak zaraza....
Obaczcież, co się wewnątrz tabakierki dzieje”.
Tu, wycierając chustką zabrudzone denko,
Pokazał malowaną armię, maleńką
Jak rój much; w środku jeden człowiek na rumaku,
Wielki jako chrząszcz, siedział, pewnie wódz orszaku;
Spinał konia, jak gdyby chciał skakać w niebiosa,
Jedną rękę na cuglach, drugą miał u nosa.
Zgadnijcie, czyja?” – Wszyscy patrzyli ciekawie. –
„Wielki to człowiek, Cesarz, ale nie Moskali,
Ich carowie tabaki nigdy nie bierali”.
„Wielki człowiek, zawołał Cydzik, a w kapocie?
Ja myślałem, że wielcy ludzie chodzą w złocie, [...]”
„Gdy cesarz Napoleon w potyczce zażywa
Raz po raz, to znak pewny, że bitwę wygrywa;
Na przykład pod Austerlic; Francuzi tak stali
Z armatami, a na nich biegła óma Moskali; Cesarz patrzył i milczał; co Francuzi strzela, To
Moskale pułkami jak trawa się ściela.
Pułk za pułkiem cwałował i spadał z kulbaki;
Co pułk spadnie, to Cesarz zażyje tabaki

- ✘ Napoleon pokazany jest jako wybawca Polski;
- ✘ Gloryfikacja i sakralizacja wielkiego męża stanu, boga Europy;
- ✘ Nadzieje związane z pokonaniem przez Napoleona Rosji – głównego zaborcy Polski;
- ✘ Ukazanie Legionów Polskich, które od 1797 r. walczyły pod dowództwem gen. Henryka Dąbrowskiego u boku Napoleona jako żołnierze niosących Polsce wolność;
- ✘ Zaakcentowanie przyjacielskiego stosunku Napoleona do Polaków – utworzył Księstwo Warszawskie, które miało być załącznikiem niepodległej Polski po ostatecznym zwycięstwie nad Rosją;
- ✘ Przemilczenie prawdy historycznej o Napoleonie, który przegrał wojnę z Rosją i poniósł ostateczną klęskę (Mickiewicza w 1834 r. doskonale o tym wiedział), a polscy legioniści zostali wykorzystani do walki z tubylcami na Santo Domingo; służy to idei „krzepienia serc” i pokazania chwil, które w 1812 r. dawały narodowi nadzieję.
- ✘ Szerzenie kultu Napoleona przez ks. Robaka wśród szlachty zgromadzonej w karczmie, przekonywanie, że trzeba przygotować się na jego nadejście, zorganizować zbrojne powstanie tuż przed przybyciem wojsk napoleońskich i naszych Legionów.

ZŁOTA LEGENDA NAPOLEONA W EPOPEI

WYSŁUCHAJ FRAGMENTU O ROKU 1812

<https://www.youtube.com/watch?v=7WVWwjFVsj>

4

ROK 1812 W EPOPEI

Rok 1812 w naszej historii narodowej był czasem szczególnym. Wtedy to Napoleon, w którym Polacy pokładali nadzieje na odnowę Królestwa Polskiego dokonał inwazji na wroga nam wtedy Rosję. Wiosną 1812 r. do Soplicowa przybywają polscy legioniści z gen. Dąbrowskim i gen. Kniaziewiczem na czele. Towarzyszą im zbiegli z Litwy po bitwie z Rosjanami bohaterowie epopei – Tadeusz i Hrabia, którzy są teraz legionistami.

Adam Mickiewicz porównuje ów czas do wiosny, pisze hymn na cześć roku, który pamiętał z lat dzieciństwa. Ta pora roku jest okresem, w którym po martwicy zimy, natura budzi się do życia. Tak samo, po utożsamianym z zimą okresie rosyjskiego zwierzchnictwa, miał na nowo obudzić się kwitnący duch wolnej Rzeczypospolitej. A to za sprawą Napoleona, który przy okazji podboju Rosji miał oswobodzić Polskę. Poruszenie, jakie ta wieść wywołała wśród zniewolonego narodu ,było zdumiewające.

Potwierdza to cytat:

„(...)pytają młodzieńce

Chwytają broń, kobiety wznoszą w niebo ręce

Wszyscy pewni zwycięstwa, wołają ze łzami:”

Soplicowo to miejsce, gdzie ulokowano obóz czterdziestu tysięcy żołnierzy polskich. Ponadto mieścił się tam sztab generała Dąbrowskiego, pułkownika Małachowskiego, generałów dywizji Giedrojcia i Kniaziewicza oraz generała brygady Grabowskiego. Stało się tak dlatego, że dworek leżał przy drodze, którą szli Książę Józef i westfalski król Hieronim. Jako kolejny przykład bezwzględnego zaangażowania Polaków w walkę o swoją sprawę, można przytoczyć fragment:

Mickiewicz umieścił te wydarzenia w swoim dziele nie bez powodu. Chciał w ten sposób skłonić czytelników – uciskany naród polski – do wyzbycia się poczucia beznadziei. Postawił sobie za cel podniesienie morale panujących w Rzeczypospolitej. Zresztą posłużenie się przykładem przejścia natury z zimowego uśpienia w stan wiosennej aktywności ma na celu to samo.

Nie tylko ludziom czynnie walczącym o wolność Polski leżało na sercu jej dobro. Nadzieją pałali także zwykli ludzie. Oni to właśnie tłumnie zgromadzili się wokół kaplicy, aby prosić Boga o powodzenie w walce. Co ciekawe, prócz katolików przyszli tam również ludzie niezwiązani z tym wyznaniem. Przyciągnęła ich w to miejsce chęć ujżenia na własne oczy wielkich dowódców legionów, którzy mieli się tam zjawić. Mickiewicz nadaje generałom rangę niemalże porównywalną z ranga Boga. Nazywa ich patronami Litwy, a ich perypetie „ewangelią narodową”. Zważywszy na fakt, iż Bóg w tamtych czasach stanowił najwyższy z możliwych autorytetów, a jego dzieła stanowiły niepodważalny ideał, wywnioskować można, że osoby generałów i to, co mieli zdobyć, miało wartość bezcenną. Ludziom ich widzącym przed oczyma malował się obraz oswobodzonego już kraju. Autor ubiera to w słowa w sposób następujący:

Historia opowiedziana w XI księdze „Pana Tadeusza” ma za zadanie pokazać, że mimo trudności i utyskiwań, naród Rzeczypospolitej nie stracił nadziei i jest zdeterminowany do obrony swojej tożsamości.

JANKIEL

- × Żyd i polski patriota
- × wirtuoz cymbałów, znał mnóstwo pieśni
- × dzierżawca karczmy
- × powszechnie lubiany i szanowany, uczciwy
- × rozjemca sporów, szlachta się z nim liczyła
- × dawniej grał po dworach
- × współpracował z Jackiem Sopicą
- × Koncert Jankiela to skrót historii Polski przełomu XVIII/XIX wieku
- × wygląd:

„W środku arendarz* Jankiel, w długim aż do ziemi Szarafanie, zapiętym haftkami srebrnymi, Rękę jedną za czarny pas jedwabny wsadził, Drugą poważnie sobie siwą brodę gładził;”
(Ks. IV, wersy 223–226)

<https://www.youtube.com/watch?v=D23B-yfjIRg>

<https://www.youtube.com/watch?v=4Gzkob07Hq8>

KONCERT NAD KONCERTAMI – KONCERT JANKIELA

Charakter muzyki	Wydarzenie historyczne	Reakcje słuchaczy
Polonez Trzeciego Maja (np. skoczne dźwięki radością oddychają, radością słuch poją)	Uchwalenie Konstytucji 3 maja 1791 r.	Chęć zabawy (dziewki chcą tańczyć), wspomnienia starszych mieszkańców Soplicowa (powrót do przeszłości).
Szybsze tempo muzyki, drażniące dźwięki (zgrzyt żelaza po szkłe), zmańczenie melodii, wprowadzenie tonu niepasującego do akordu poloneza (np. fałszywy akord, akord rozdąsany).	Konfederacja targowicka (wiosna 1792 r.).	np. dreszcz, przecucie złowieszcze, zaskoczenie, przerażenie, smutek
Najwyższe i najniższe tony (muzyka oparta na kontraście dźwiękowym), nieregularny rytm (np. muzyk[...] urywa takt), kakofoniczność (np. tysiące coraz głośniejszych hałasów), gwałtowne urwanie koncertu (cisza).	Rzeź Pragi (listopad 1794 r. – ostatnia bitwa Rzeczypospolitej Obojga Narodów, marsz wojska na przedpola Warszawy, szturm wojsk rosyjskich na cywilów).	np. wieśniaczki drżały [...] ze łzami boleści, zaskoczenie (zdziwienie) słuchaczy.
Brzęczenia lekkie i ciche, jęczenie strun, harmonicznosc, nuta żalosa, (nawiązanie do melodii Idzie żołnierz borem lasem...).	Czasy pierwszej masowej emigracji Polaków w latach 1795–1812 (czas okropny, kiedy [...] poszli w kraj świata).	Melancholia (np. smutnie pochylili głowy).
Wyższy ton, zmiana rytmiki muzyki tej części koncertu, moc muzyki podkreślona porównaniem dźwięku cymbałów do dźwięku trąb mosiężnych – wprowadzenie melodii Mazurka Dąbrowskiego	Powstanie Legionów Dąbrowskiego – przybycie Legionów do Soplicowa (początek wyprawy Napoleona).	Wspólny śpiew zgromadzonych słuchaczy

SPOSÓB UKAZANIA HISTORII PRZEZ MICKIEWICZA

- ✗ wątki historyczne są silnie powiązane z fabułą poematu (losem powieściowych bohaterów);
- ✗ Mickiewicz rezygnuje z narracyjnego wykładu historycznego, łącząc warstwę historyczną poematu z bieżącymi sytuacjami;
- ✗ temat historyczny pojawia się „przy okazji” głównych wydarzeń fabularnych (np. opis wnętrza soplicowskiego dworku, historia ukryta w koncercie Jankiela);
- ✗ reakcje słuchaczy na koncert świadczą o tym, że historia przełomu XVIII i XIX w. jest dla nich czymś żywym (aktualnym);
- ✗ historia jawi się Mickiewiczowi jako ład, porządek i harmonia (słowa Jankiela skierowane do gen. Dąbrowskiego jako klamra zamykająca koncert):

Aż gdy na Dąbrowskiego starzec oczy zwrócił,
Zakrył rękami, spod rąk łez potok się rzucił:
"Jenerale! - rzekł - ciebie długo Litwa nasza
Czekała... długo, jak my Żydzi Mesyjasza.
Ciebie prorokowali dawno między ludem
Śpiewaki, ciebie niebo obwieściło cudem.
Żyj i wojuj, o, ty nasz!..."
Mówiąc, ciągle szlochał.
Żyd poczciwy Ojczyznę jako Polak kochał!
Dąbrowski mu podawał rękę i dziękował,
On, czapkę zdjawszy, wodza rękę ucałował.